

เมืองไทยกับการเป็น NIC : บทวิพากษ์การสัมมนาวิชาการ

บทสรุปการสัมมนาวิชาการประจำปี 2532 เรื่อง "หากไทยเป็น NIC : คนไทยจะได้
อะไร?" จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ระหว่างวันที่ 13 - 14 กุมภาพันธ์ 2532 ณ หอศิลป์วัฒนธรรม (หอประชุมเล็ก)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บทสรุปนี้นำเสนอต่อที่ประชุมการสัมมนาเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2532
บทความนี้ปรับปรุงจากบทสรุปดังกล่าว

บัดนี้ประเทศไทยได้เป็นสมาชิกของ NIC แล้ว เราไม่จำเป็นต้องแสวงหายุทธศาสตร์การ พัฒนาใดๆ เพียงแต่เราผู้จักเลือกค่านิยมที่ถูกต้อง เราก็เป็น NIC ได้ เพราะเหตุว่า ที่ผ่านมามี้อตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเราต่ำ เราก็ทำให้สูงได้ด้วยการแก้สถิติ รายได้ประชาชาติ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ แสดงตัวอย่างที่ดีให้เราเห็น การสัมมนาวิชาการประจำปี 2532 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เลือกหัวข้อ "หากไทยเป็น NIC คนไทยจะได้อะไร" ผมคิดว่า สิ่ง ที่ 'คนไทย' ได้มีอยู่ 3 ประการ ประการแรก พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เป็นพลเอก ประการที่สอง สิปปโหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เลื่อนเป็นพลตรี และประการที่สาม คนที่ขายลูกเป็น ขอทานยังคงให้ลูกขอทานต่อไป เพียงแต่จำนวนลูกที่เป็นขอทานมีมากกว่าเก่า

ผมมีเรื่องที่ยากจะพูดทั้งหมดประมาณ 7 เรื่อง คือ

เรื่องแรก NIC คือใคร ใครเป็น NIC

เรื่องที่สอง ไทยเป็น NIC หรือไม่

เรื่องที่สาม ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของการเป็น NIC

เรื่องที่สี่ แบบจำลอง Asian NICs

เรื่องที่ห้า ไทยควรเป็น NIC หรือไม่

เรื่องที่หก ไทยเป็น NIC ได้อย่างไร

เรื่องสุดท้าย ผลกระทบของการเป็น NIC

1. NIC คือใคร ใครเป็น NIC

ในประเด็นแรก NIC เป็นใคร ใครเป็น NIC คำตอบขึ้นอยู่กับค่านิยมที่ใช้ โดยที่ค่านิยม ที่ใช้มีเกณฑ์บางอย่างแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในการนำเสนอขอทบทวนส่วนใหญ่ในการสัมมนา นี้ ไม่ว่าจะ เป็นบทความของ ภาณุพงศ์ นิธิประภาและดำเกิง สวามิภักดิ์ (2532) ตลอดจน บทความของ ราเชนทร์ ชินทยารังสรรค์ (2532) เราพบว่า ได้มีการพูดถึงเกณฑ์ที่สำคัญๆ อย่างน้อย 4 เกณฑ์

เกณฑ์ที่หนึ่ง การดูระดับรายได้ประชาชาติต่อหัว (per capita GNP)

เกณฑ์ที่สอง การดูขนาดของภาคอุตสาหกรรมในโครงสร้างการผลิตในระบบ เศรษฐกิจ

เกณฑ์ที่สาม การดูสัดส่วนของแรงงานภาคอุตสาหกรรมเทียบกับแรงงานทั้งหมด

เกณฑ์ที่สี่ การดูความสำคัญของสินค้าอุตสาหกรรมในโครงสร้างการส่งออก

2. ไทยเป็น NIC หรือยัง ?

ไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่แล้วหรือยัง ขึ้นอยู่กับการเลือกใช้คำนิยามหรือเกณฑ์ในการจำแนกสังคมเศรษฐกิจ งานวิชาการแต่ละชิ้นเลือกใช้คำนิยามหรือเกณฑ์แตกต่างกัน *Menzel and Senghaas (1984)* กล่าวถึงปัญหาคำนิยามหรือเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ด้วยเหตุตั้งนี้ งานวิชาการบางชิ้นอาจจัดประเทศไทยในกลุ่ม NIC แล้ว ดังเช่น *Morton and Tulloch (1978)*, *UK (1979)* และ *Pelkman (1981)* โดยที่งานวิชาการจำนวนมากมิได้ถือว่าไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่

OECD (1979) ซึ่งเป็นงานบุกเบิกในการศึกษากลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่มิได้ถือว่าไทยอยู่ในกลุ่มนี้ หากแต่อยู่ในกลุ่มที่ตามหลังมา ซึ่งในเวลาต่อมาเรียกกันว่า "กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่รุ่นที่สอง" (SGNs) ในกลุ่ม SGNs *OECD (1979)* จำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มแรกประกอบด้วยอาร์เจนตินา ชิลี อียิปต์ อินเดีย และปากีสถาน กลุ่มที่สองประกอบด้วยโคลัมเบีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย

ภาณุพงศ์ นิธิประภาและดำเกิง สวามิภักดิ์ (2532) ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ถ้าดูจากเกณฑ์ต่างๆ ไทยยังไม่ได้เป็น NIC แม้ว่ารายได้ประชาชาติต่อหัวและขนาดของภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing Sector) รวมตลอดจนความสำคัญของสินค้าอุตสาหกรรมในโครงสร้างการส่งออกของไทยจะเป็นไปตามเกณฑ์ของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ แต่ความสำคัญของภาคอุตสาหกรรมในโครงสร้างการจ้างงานมิได้เป็นไปตามเกณฑ์ความสามารถในการดูดซับแรงงาน (Labour Absorption) ของภาคอุตสาหกรรมของไทยอยู่ในระดับต่ำ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital - intensive Industries) อีกส่วนหนึ่งอาจเกิดจากปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ข้อที่การประชุมทางวิชาการครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นโดยชัดเจนก็คือ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่นั้นมิได้มีเฉพาะในเอเชีย ที่เรียกกันว่าแก๊งสี่ (Gang of Four) อันประกอบด้วยในเกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกงเท่านั้น อิสราเอลอาจนับอยู่ในกลุ่มนี้ นอกจากนี้ ยังมี Latin American NICs อันประกอบด้วยอาร์เจนตินา โคลัมเบีย บราซิล และเม็กซิโก และยังมี European NICs อันประกอบด้วยสเปน โปรตุเกส ยูโกสลาเวีย กรีซ ในงานวิชาการบางชิ้นนับรวมฮังการีและรומาเนียอยู่ในกลุ่ม NICs ด้วย

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า *OECD (1979)* มิได้นับไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หากแต่จัดไทยอยู่ในกลุ่มที่ตามหลังประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยที่มิได้ตามอย่างใกล้ชิด (Group I) หากแต่ตามอยู่ห่างๆ (Group II) ดังนั้น การประเมินว่า ไทยเป็น "เสือที่ห้า" จึงไม่

ถูกต้องตามข้อเท็จจริง เพราะไทยยังตามหลังอิสราเอล แม้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังตามหลังมาเลเซีย

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการเป็น NIC

ผมอยากพูดถึงยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของการเป็น NIC โดยประมวลจากบทความและการอภิปรายในการสัมมนาครั้งนี้ ผมคิดว่ามีประเด็นสำคัญอย่างน้อย 7 ประเด็น ซึ่งส่วนใหญ่ได้มีการพูดถึง แต่บางประเด็นไม่ได้มีการยก ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของการเป็น NIC นั้นศึกษาได้จากประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของบรรดาประเทศต่างๆซึ่งในปัจจุบันจัดว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม NIC

ประเด็นแรก การพัฒนาเพื่อแปรระบบเศรษฐกิจเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จำเป็นต้องเลือกเส้นทางทุนนิยมเสมอไปหรือไม่ ข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะปรากฏว่ามีประเทศสังคมนิยมบางประเทศถูกจำแนกอยู่ในประเทศกลุ่ม NIC ด้วย

ประเด็นที่สอง ประเทศกลุ่ม NIC จะเลือกใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมที่อิงอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศได้หรือไม่ (Resource - Based Industrialization) ข้อเท็จจริงปรากฏว่า NIC หลายต่อหลายประเทศได้เลือก Resource - Based Industrialization (RBI) เวลาที่เราพูดถึง Resource - Based Industrialization มียุทธศาสตร์การพัฒนาอยู่ 2 ระดับชั้น

ระดับชั้นแรกเป็นเรื่องการแปรสภาพสินค้าขั้นปฐมเพื่อการส่งออก (Primary Export Processing) ดังเช่นการสีข้าว อุตสาหกรรมน้ำมันพืช อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง ฯลฯ

ระดับชั้นที่สองเป็นการผลิตสินค้าพื้นฐาน (Basic Goods - Production) เช่น โลหะมูลฐาน (Basic Metals) เคมีภัณฑ์ ยางสังเคราะห์ กระดาษ ปิโตรเคมี ฯลฯ

RBI ที่ NIC หลายต่อหลายประเทศเลือกใช้ก็คือ การผลิต Basic - Goods Production ปัญหาของ Basic - Goods RBI มีอยู่อย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก ขนาดของการประกอบการจะต้องใหญ่มากจึงจะได้ประโยชน์จากการประหยัดของขนาดในการประกอบการ (Economies of Scale) ในกรณีส่วนใหญ่มักจะเป็นขนาดใหญ่เกินกว่าตลาดภายในประเทศจะรองรับได้

ประการที่สอง เวลาที่ประเทศกลุ่ม NICs ตัดสินใจเลือก Basic - Goods RBI ก็ย่อมจะต้องตัดสินใจว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทนี้จะเป็นการพัฒนาเพื่อสนองตอบตลาดภายในประเทศ หรือว่าจะพัฒนาอุตสาหกรรมเหล่านี้เพื่อการส่งออก ถ้าหากจะสนองตอบความต้องการภายในประเทศก็จะต้องมีการปกป้องคุ้มครอง (Protection) ซึ่งจะต้องมีการสูญเสียสวัสดิการ (Welfare Loss) เพราะเหตุว่า ประชาชนภายในประเทศจะต้องซื้อสินค้าที่มีราคาแพงกว่าที่ควรจะเป็น แต่ถ้าหากว่าเป็น Export - Oriented RBI ซึ่งจะได้ประโยชน์

จากการประหยัดจากขนาดประกอบการ (Economies of Scale) แต่ตลาดสินค้าเหล่านี้ในตลาดระหว่างประเทศมีโครงสร้างแบบ Oligopolistic Competition ซึ่งประเทศกลุ่ม NIC ยากที่จะเข้าไปแข่งขัน ข้อที่น่าสังเกตก็คือ NICs หลายต่อหลายประเทศที่เลือกเดินแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานที่อิงอยู่กับทรัพยากร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรด้านพลังงานต้องเผชิญกับปัญหาภาระหนี้ต่างประเทศ เพราะเหตุว่า ตอนที่ตัดสินใจลงทุนในโครงการเหล่านี้เป็นช่วงซึ่งผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมและก๊าซธรรมชาติมีราคาแพง แต่เมื่อถึงตอนที่ผลผลิตออกมาเป็นช่วงที่ราคาตกต่ำ ซึ่งก็กลายเป็นปัญหาใหญ่ของ Latin American NICs ในกรณีของไทยนั้นเราจะพบว่า ไทยกำลังจะก้าวจาก Primary Export Processing ไปสู่การผลิต Basic - Goods Production ดังจะเห็นได้จากกรณีของโครงการ Eastern Seaboard

ประเด็นที่สาม การแปรสภาพเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จำเป็นต้องเลือกใช้ยุทธศาสตร์ของการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก (Heavy Industrialization) หรือไม่ ในประเด็นนี้เราจะพบว่า มีความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างยุทธศาสตร์ที่เกาหลีได้กับยุทธศาสตร์ที่ได้วันเลือกใช้ ในขณะที่เกาหลีได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมระดับ Up-Stream Industry ได้วันกลับเลือกที่จะเริ่มต้นในการพัฒนา Down - Stream Industry แล้วค่อยๆ เคลื่อนมาสู่ Middle-Stream Industry แล้วในที่สุดไปสู่ Up-Stream Industry เพราะฉะนั้น ลำดับแห่งการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นประเด็นที่เราจะต้องตัดสินใจ ถ้าหากเราต้องการเป็น NIC เราจะเลือกลำดับขั้นของ Heavy Industrialization ระดับใด

ประเทศแรกๆ ที่เลือก Heavy Industrialization ซึ่งรู้จักกันในนามทั่วไปว่า *Soviet Model* นั่นก็คือ สาธารณรัฐประชาชนจีนหลังปี 2492 และอินเดียหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัญหาของ Heavy Industrialization มีอยู่อย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก อุตสาหกรรมหนักนั้นมีขนาดใหญ่ ถ้าจะให้ได้ประโยชน์จาก Economies of Scale เพราะฉะนั้น เราต้องผลิตเพื่อการส่งออก ต้นทุนการผลิตต้องต่ำ และสินค้าต้องมีคุณภาพดี จึงจะแข่งขันในตลาดระหว่างประเทศได้ เกาหลีได้มีปัญหาในเรื่องนี้ในกรณีของปิโตรเคมี ซึ่งไม่สามารถแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาและตะวันออกกลางได้

ประการที่สอง Heavy Industrialization จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่แข็งแกร่ง มีความก้าวหน้ามากพอที่จะก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (Technological Innovation) มิฉะนั้นความล้าหลังของเทคโนโลยีที่ฝังอยู่ในตัวสินค้าประเภททุน (Capital Goods) จะก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่ในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า Cost Cascading แก่อุตสาหกรรมภายในประเทศที่ต้องใช้ Capital Goods นั้นๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในกรณีของอินเดีย ครั้งหนึ่งอินเดียเป็นประเทศผู้ส่งออกสิ่งทอรายใหญ่ หากศึกษาโครงสร้างการนำเข้าของไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ่งทอส่วนใหญ่ที่เราซื้อมาจากอินเดีย แต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

อุตสาหกรรมสิ่งทอของอินเดียก็ล่มสลายไป เพราะเหตุว่าอินเดียเลือกแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก และอุตสาหกรรมหนักของอินเดียมีความล้าหลังทางเทคโนโลยี ความล้าหลังทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการผลิต Capital Goods ได้สร้างปัญหาให้แก่อุตสาหกรรมอื่นๆ ที่ใช้เครื่องจักรที่ผลิตภายในอินเดีย เพราะว่าเครื่องจักรนั้นล้าหลัง

ประเด็นที่สี่ ประเด็นในเรื่อง Choices of Technique เรื่องของการการเลือกเทคโนโลยี เราจะเลือก High Technology Industry หรือเราจะเลือก Low Technology Industry กล่าวอีกนัยหนึ่ง เราจะเลือก Capital - intensive Industry หรือเราจะเลือก Labour Intensive Industry ในกรณีนี้ เราจะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างทางเลือกของรัฐบาลเกาหลีใต้และสิงคโปร์ฝ่ายหนึ่ง กับรัฐบาลไต้หวันอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะว่าเหตุว่า รัฐบาลเกาหลีใต้และสิงคโปร์นั้นให้ความสำคัญกับ Hi - Tech and Capital - Intensive Industry อย่างมาก ในขณะที่ไต้หวันนั้นได้ค่อยๆพัฒนาจากการให้ความสำคัญกับ Labour - Intensive and Low - Technology Industry แล้วค่อยๆเลื่อนขึ้นไปส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงขึ้นไป

ประเด็นที่ห้า ประเด็นเกี่ยวกับทางเลือกระหว่างยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า Outward - Orientation กับ Inward - Orientation อันเป็นประเด็นซึ่งบทความของ ภาณุพงศ์ นิธิประภา และดำเกิง สวามิภักดิ์ (2532) กับบทความของ ราเชนทร์ ชินทยาวิงสรรค (2532) กล่าวถึง NIC บางประเทศได้เลือกยุทธศาสตร์ Inward Orientation บางประเทศก็ได้เลือก Outward Orientation

ผมแปล Inward Orientation หรือ Inward-Oriented Strategy ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนแบบปิด และการแปล Outward Orientation หรือ Outward-Oriented Strategy ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนแบบเปิด ความแตกต่างอยู่ที่การปิดหรือเปิดประเทศ Inward Orientation โน้มเอียงไปในข้างการปิดประเทศ ไม่ให้ความสำคัญในด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมก็เน้นการผลิตเพื่อสนองความต้องการภายในประเทศเป็นหลัก ไม่เน้นการผลิตเพื่อการส่งออก ยุทธศาสตร์การพัฒนอุตสาหกรรมโน้มเอียงไปข้างการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution Industrialization) โดยใช้มาตรการปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ ส่วน Outward Orientation โน้มเอียงไปข้างการเปิดประเทศ ยึดกุมปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยม ส่งเสริมให้มีการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศโดยเสรี ไม่มีกำแพงภาษีหรืออุปสรรคกีดขวางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทั้ง Tariff Barriers และ Non-Tariff Barriers ยุทธศาสตร์การพัฒนอุตสาหกรรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export - oriented Industrialization)

นักเศรษฐศาสตร์ในสำนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Bela Balassa, J.N. Bhagwati และ Anne O. Krueger สนับสนุนให้รัฐบาลประเทศด้อยพัฒนา

เลือก Outward-Oriented Strategy ยุทธวิธีในการนี้ก็คือ การขจัดอุปสรรคการค้าระหว่างประเทศ การให้สิ่งจูงใจเพื่อการส่งออก การปรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศให้ตรงตามความเป็นจริง และการดำเนินนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยม ทั้ง *ภาณูพงศ์ นิธิประภาและดำเกิง สวามิภักดิ์ (2532)* และ *ราเชนทร์ ชินทยาวิงสรรค (2532)* สนับสนุนให้เลือก Export - Oriented Industrialization แต่ผมคิดว่าการนำเสนอข้อสนับสนุนไม่ค่อยรอบด้าน

เหตุผลสำคัญที่ใช้สนับสนุน Export - Oriented Industrialization มีอยู่หลายประการ

ประการแรก เหตุผลในเรื่องนี้มาจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าออกกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ งานวิจัยจำนวนมากไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยของ Balassa และสหายพบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นเมื่ออยู่ Balassa นำเสนองานวิจัยหลายต่อหลายชิ้นว่า ประเทศที่ใช้ยุทธศาสตร์ Outward Orientation จะมีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าประเทศที่ใช้ยุทธศาสตร์ Inward Orientation แต่สิ่งที่บทความทั้งสองไม่ได้กล่าวถึงก็คือ มีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประการที่สอง Balassa และสหายพบว่า ประเทศที่ใช้ Outward - Oriented Strategy สามารถปรับตัวสนองตอบต่อ External Shock ได้รวดเร็วและราบรื่นกว่าประเทศที่ใช้ Inward - Oriented Strategy ทั้งนี้โดยสรุปจากกรณีศึกษาวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งแรกและวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งที่สอง แต่ว่าในอีกด้านหนึ่งนั้น ก็มีงานวิจัยจำนวนมากอีกเช่นกันซึ่งพบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่าง Outward Orientation กับ Inward Orientation ในด้านการปรับตัวต่อ External Shock ผมอยากเสนอให้อ่านงานล่าสุดของ Lance Taylor (*Taylor 1988*)

ประการที่สาม เหตุผลที่ใช้สนับสนุน Export-oriented Industrialization ก็คือการพิจารณาบทบาทของการค้าระหว่างประเทศที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ผมอยากจะพูดในระดับกว้างๆว่า ในทางทฤษฎีนั้น ความเห็นในเรื่องนี้แตกต่างกันระหว่างสำนักเศรษฐศาสตร์สองสำนัก สำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองซึ่งนำโดย Paul Baran รวมทั้งกลุ่ม Dependency มีความเชื่อว่า การค้าระหว่างประเทศเป็นกลไกในการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากประเทศที่ด้อยพัฒนาไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยเหตุดังนั้นทุนนิยมรอบนอกหรือทุนนิยมบริวาร (Peripheral Capitalism) ไม่สามารถเติบโตได้ ภายในกลุ่มของนักเศรษฐศาสตร์ฝ่ายซ้ายเองมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับความเห็นของ Paul Baran และ Andre G. Frank ยกตัวอย่างเช่น งานของ Bill Warren ซึ่งก่อให้เกิดวิวาทะครั้งใหญ่ต้นทศวรรษ 2520 (*Warren 1973 ; 1980*) ในฝ่ายสำนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก นำโดย Ragnar Nurkse, W.A. Lewis และ Bela Balassa ซึ่งบอกกับเราว่า การค้าระหว่างประเทศเป็นจักรกลของการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ในหมู่นักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักด้วยกันเองมิได้มีความเห็นในร่องรอย

เดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น มีวิวาทะครั้งสำคัญเมื่อตอนที่ Kravis (1970) นำเสนอว่า จักรกลของการเติบโตทางเศรษฐกิจมักจะมีใช้การค้าระหว่างประเทศ แต่เป็นปัจจัยภายในประเทศ และผมคิดว่า ในบรรดานักเศรษฐศาสตร์ชั้นนำซึ่งมีความเชื่อว่าการค้าระหว่างประเทศเป็น Engine of Growth นั้น ความเชื่อในเรื่องนี้ได้อ่อนลงไปบ้าง ไม่เหมือนกับความเชื่อในระยะแรก

ประเด็นที่หก ยุทธศาสตร์การพัฒนากการผลิตเพื่อการส่งออกมี 2 ทางเลือก ทางเลือกที่หนึ่งได้แก่ การพึ่งพิงพลังอุปสงค์ในการผลักดันการส่งออก (Demand-Driven Export Growth) ทางเลือกที่สองได้แก่ การพึ่งพิงพลังอุปทานในการผลักดันการส่งออก (Supply-Driven Export Growth)

Demand - Driven Export Growth พึ่งพิงปัจจัยภายนอก (External Factors) กล่าวคือ พึ่งพิงอุปสงค์จากต่างประเทศ (External Demand) ในการกระตุ้นการเติบโต ส่วน Supply - Driven Export Growth พึ่งพิงปัจจัยภายใน (Internal Factors) ด้วยการปรับโครงสร้างการผลิตภายในประเทศเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการผลิต จนสามารถแข่งขันในตลาดระหว่างประเทศได้

เมื่อเลือกเดินตามเส้นทาง Export-oriented Industrialization รัฐบาลมีทางเลือกระหว่าง Demand-Driven Export Growth กับ Supply-Driven Export Growth หรือผสมผสานมรรควิธีทั้งสองเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่เจ็ด ทางเลือกระหว่างการให้เงินอุดหนุนทางการคลัง (Fiscal Subsidies) กับการให้เงินอุดหนุนในด้านสินเชื่อ (Credit Subsidies) ประเด็นนี้มีข้อถกเถียงในทางนโยบายค่อนข้างชัดเจน มีความแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างเกาหลีใต้กับไต้หวัน

ในกรณีของเกาหลีใต้ วิธีที่ใช้ก็คือ การก่อให้เกิด Financial Repression ด้วยการกดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำและจัดสรรสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่ภาคเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมที่ต้องการส่งเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ภาคเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมที่ไม่ได้รับการส่งเสริมจะต้องเสียดอกเบี้ยอัตราสูงกว่าในการได้มาซึ่งทรัพยากรในทางการเงิน สิ่งที่เกิดขึ้นในเกาหลีใต้ก็คือ

ประการแรก ภาคเศรษฐกิจที่ได้รับการส่งเสริมและได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินโดยเสียอัตราดอกเบี้ยต่ำมีแนวโน้มที่จะใช้ Capital-Intensive Technique และมีแนวโน้มเป็นกิจการขนาดใหญ่ ในขณะที่ภาคเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมซึ่งไม่ได้อยู่ในแนวนโยบายที่รัฐบาลส่งเสริมมีแนวโน้มที่จะใช้ Labour - Intensive Technique และมีขนาดการประกอบการที่เล็ก

ประการที่สอง อุตสาหกรรมหรือกิจการที่รัฐบาลส่งเสริมไม่มีสิ่งจูงใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต สิ่งซึ่งเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลเลิกให้ Credit Subsidy ก็คือ กิจการหรือภาคเศรษฐกิจซึ่งไม่ได้ปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตค่อยๆ ล้มละลายเสื่อมสลายไป แล้วสร้าง

ปัญหาการว่างงานตามมา นี่เป็นความเห็นของนักเศรษฐศาสตร์ชาวเกาหลีคนหนึ่ง ชื่อ Wongtag Hong

ประการที่สาม นโยบายการกดอัตราดอกเบี้ยมีผลในการทำให้การออมภายในประเทศ อยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากไม่มีสิ่งจูงใจในการออม ด้วยเหตุนี้รัฐบาลเกาหลีได้ต้องไปหาเงินออมจากต่างประเทศมาใช้จ่ายในการลงทุนภายในประเทศ

ในกรณีของไต้หวันนั้น ยุทธวิธีที่ใช้เป็นการให้เงินอุดหนุนทางการคลัง ไม่มี Financial Repression ไม่ได้กดอัตราดอกเบี้ย ไม่ได้ก่อให้เกิด Factor-Input Bias ระหว่างการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ วิธีการคือ การให้เงินอุดหนุนทางการคลังแก่กิจการซึ่งรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริม ในกรณีเช่นนี้ สิ่งจูงใจในการออมก็จะมีตามธรรมชาติ

4. แบบจำลอง Asian NICs

มีผู้เสนอให้ใช้แบบจำลองประเทศแก๊งสี่ (Gang of Four Model) ซึ่งได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ และฮ่องกง ผู้นำที่ระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต้องการให้ไทยเป็นอย่างเกาหลีใต้หรือสิงคโปร์ ปัญหาที่มีอยู่ว่า พัฒนาการที่เกิดขึ้นในประเทศแก๊งสี่สามารถเป็นแบบอย่างของประเทศด้อยพัฒนาอื่นๆ ได้หรือไม่ เมื่อก่อนนี้ใครๆ ก็พูดถึง Latin American NICs ในฐานะที่เป็นแบบจำลองการพัฒนา แต่พอประเทศเหล่านั้นมีปัญหาหน้าต่างประเทศก็ไม่เคยมีใครพูดถึง Latin American NICs ในฐานะที่เป็นแบบอย่างอีกต่อไป จนดูเหมือนหนึ่งว่า NICs ที่พูดถึงนั้นมีแต่ประเทศ Gang of Four และเพื่อที่จะให้ Asian NICs แตกต่างไปจาก NICs ภูมิภาคอื่นๆ ก็มีการบัญญัติศัพท์คำว่า NIEs (Newly Industrializing Economies) ขึ้นมาใช้แทนคำว่า NICs

การใช้แบบจำลอง Gang of Four ในการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจไทยอย่างดีที่สุดที่เราจะทำได้ก็คือ การเลียนแบบยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการพัฒนา แต่สิ่งที่เราทำไม่ได้ ก็คือ เราไม่สามารถเลียนแบบบริบททางประวัติศาสตร์ (Historical Context) เพราะเหตุว่า บริบททางประวัติศาสตร์ที่ประเทศแก๊งสี่เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมแปรสภาพเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ในปลายทศวรรษ 2500 นั้น แตกต่างจากบริบทของระบบทุนนิยมโลกในปลายทศวรรษ 2520 และในทศวรรษ 2530 สิ่งซึ่งผมพยายามจะบอกก็คือ ความสำเร็จของประเทศแก๊งสี่นั้นเป็นเพียงกรณีพิเศษ ที่เป็นกรณีพิเศษนั้นก็เพราะเหตุว่า มีเงื่อนไขพิเศษที่ทำให้ประเทศทั้งสี่นี้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนสภาพสังคมเศรษฐกิจเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อะไรเป็นเงื่อนไขพิเศษเหล่านั้น ผมคิดว่า เงื่อนไขพิเศษมีอยู่อย่างน้อย 5 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก การใช้ Export-Oriented Industrialization ในประเทศแก๊งทั้งสี่ปลายทศวรรษ 2500 เริ่มต้นในช่วงซึ่งสังคมนิยมเศรษฐกิจโลกอยู่ในช่วงการขยายตัวใน Kondratieff Cycle ถ้าเราเชื่อทฤษฎีคลื่นยาว (Long Wave Theory)

ประการที่สอง ประเทศแก๊งทั้งสี่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาหลีใต้และไต้หวันได้ประโยชน์อย่างมหาศาลจากนโยบายปิดล้อมสาธารณรัฐประชาชนจีนของสหรัฐอเมริกา (Containment Policy) ความพยายามแข่งขันระหว่างโลกทั้งสองค่ายเพื่อชี้ให้เห็นว่า ระบบเศรษฐกิจของใครดีกว่ากัน ระหว่างทุนนิยมกับสังคมนิยม ทำให้สหรัฐอเมริกาทุ่มเงินช่วยเหลือทั้งทางทหารและเศรษฐกิจให้แก่ไต้หวันและเกาหลีใต้เป็นจำนวนมาก และเมื่อเงินช่วยเหลือเหล่านั้นลดจำนวนลงไป สิ่งซึ่งรัฐบาลอเมริกันเข้าไปประคับประคองเกาหลีใต้และไต้หวันแทนก็คือ การให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร รวมทั้งการเปิดประตูการค้าให้แก่สินค้าไต้หวันและเกาหลีใต้เป็นพิเศษ ประโยชน์ดังกล่าวนี้เป็นเรื่องซึ่งไม่มีบทความใดเลยในการสัมมนาครั้งนี้นักกล่าวถึง และผมคิดว่า แม้จะยากแก่การประเมิน แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ที่มหาศาล

ประการที่สาม สิ่งที่ผมคิดว่าเป็นเงื่อนไขพิเศษและเป็นบริบททางประวัติศาสตร์ซึ่งยากที่จะเกิดขึ้นซ้ำรอยได้อีกก็คือ ในปลายทศวรรษ 2500 และต้นทศวรรษ 2510 ซึ่งเป็นช่วงเวลาซึ่งประเทศเหล่านี้กำลังแปรสภาพเป็นสังคมนิยมอุตสาหกรรมนั้น มีกระบวนการที่เรียกว่า Relocation of Production บรรษัทระหว่างประเทศโยกย้ายแหล่งที่ตั้งในการผลิตจากประเทศที่เป็นทุนนิยมศูนย์กลางไปสู่ประเทศที่เป็นทุนนิยมบริวาร แล้วประเทศแก๊งทั้งสี่เริ่มต้นเปิดประเทศส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในช่วงเวลาเดียวกับที่กระบวนการโยกย้ายแหล่งที่ตั้งการผลิตกำลังเกิดขึ้น กระบวนการโยกย้ายแหล่งที่ตั้งการผลิตได้ซาไปในช่วงต้นทศวรรษ 2520

ประการที่สี่ สิ่งซึ่งเป็นเงื่อนไขพิเศษในบริบททางประวัติศาสตร์ก็คือ ระบบทุนนิยมโลกในช่วงที่ประเทศแก๊งทั้งสี่เริ่มต้นใช้ Export-Oriented Industrialization มีบรรยากาศของการค้าเสรีที่มีการลดกำแพงภาษีอย่างมากในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบ Kennedy Round และ Tokyo Round ยังไม่มีการกีดกันทางการค้า ซึ่งต่างจากสภาพที่เกิดขึ้นหลังจากที่เกิด Oil Shock ในปี 2522

ประการที่ห้า ระบบทุนนิยมโลกในทศวรรษ 2500 ถึงต้นทศวรรษ 2510 จนถึงปี 2514 มีเสถียรภาพค่อนข้างมาก ไม่สู้มีความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเงินระหว่างประเทศค่อนข้างมีเสถียรภาพ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลสำคัญมีความแปรปรวนไม่มาก การแสวงหาแหล่งเงินทุนภายนอกประเทศของประเทศด้อยพัฒนาทำได้ง่าย อัตราดอกเบี้ยต่ำ ความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยก็มีไม่มากนัก

ผมคิดว่านี่เป็นเงื่อนไขพิเศษอย่างน้อย 5 ประการ ซึ่งทำให้ผมเชื่อว่า Asian NICs ไม่ใช่แบบจำลองที่จะลอกเลียนกันได้ สิ่งที่เราลอกเลียนกันได้มีเฉพาะยุทธศาสตร์และยุทธวิธี แต่เราไม่สามารถที่จะสร้างบริบททางประวัติศาสตร์เดิมขึ้นมาใหม่ได้

นอกจากเงื่อนไขพิเศษ 5 ประการที่ผมกล่าวไปแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆซึ่งทำให้ประเทศเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรม ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งใน *ประการแรก* ก็คือ การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเกษตร และการปฏิรูปที่ดิน เราอย่าลืมว่า ในกรณีของเกาหลีใต้ และได้หวันในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งสองประเทศเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นได้ใช้ที่ดินสองประเทศนี้เป็นแหล่งการผลิตอาหารเพื่อป้อนคนญี่ปุ่น และเป็นตลาดรองรับสินค้าอุตสาหกรรมจากญี่ปุ่น การปฏิวัติเขียวซึ่งเราพูดถึงในปลายทศวรรษ 2500 เกิดขึ้นในญี่ปุ่นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2460 แล้ว ญี่ปุ่นได้นำเอาพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงไปปลูกในเกาหลีใต้ และได้หวัน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยความเกรงกลัวต่อการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาได้เข้าไปผลักดันให้ทั้งญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และได้หวันปฏิรูปที่ดิน เพราะฉะนั้นฐานทางเศรษฐกิจทางการเกษตรของประเทศทั้งสองเมื่อเริ่มต้นกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมค่อนข้างมั่นคง ไม่มีงานวิชาการใดในการสัมมนาครั้งนี้ซึ่งประเมินว่า การปฏิรูปที่ดินและการปฏิรูปการเกษตรโดยทั่วไปมีส่วนต่อความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งในเกาหลีใต้ และได้หวันมากนักน้อยเพียงใด

ประการที่สอง บทบาทของรัฐในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม รัฐมีบทบาทอย่างสูงในกระบวนการพัฒนาทั้งในเกาหลีใต้ ได้หวัน และสิงคโปร์ ยกเว้นแต่เพียงฮ่องกงที่รัฐมีบทบาทน้อย ทั้งเกาหลีใต้ ได้หวัน และสิงคโปร์มีลักษณะเป็น Strong State มีระบอบการเมืองการปกครองที่มีการใช้อำนาจอย่างเบ็ดเสร็จ

ประการที่สาม การพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนา (*ยงยุทธ ยุทธวงศ์ 2532*) ทั้งเกาหลีใต้ ได้หวัน และสิงคโปร์ทุ่มเทค่าใช้จ่ายในด้านการวิจัยและพัฒนา (Research and Development Expenditure) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรม

ประการที่สี่ การพัฒนากำลังคนมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม หากแรงงานไม่มีความรู้และทักษะอย่างเพียงพอ การขยายฐานอุตสาหกรรมย่อมยากที่จะเป็นไปได้

ประการที่ห้า วัฒนธรรมในการทำงาน (Work Ethics) ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อ ประเทศแก๊งทั้งสี่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาในเรื่องนี้ ประชาชนมีความขยันขันแข็ง เอาการเอางาน ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ถ้าหาก เราใช้ Asian NICs Model ในการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2530 เราจะต้องเผชิญกับปัญหาอะไรบ้าง

ปัญหาแรก ก็คือ ระบบทุนนิยมโลกไม่ได้มีเสถียรภาพดังที่เกิดขึ้นตลอดทศวรรษ 2500 จนถึงปี 2514 ถึงแม้ในขณะนี้เราจะฟื้นตัวในทางเศรษฐกิจ แต่ปัญหาที่จะต้องถามก็คือ ระบบทุนนิยมโลกได้หลุดพ้นจากช่วงตกต่ำของ Kondratieff Cycle แล้วหรือยัง

ปัญหาที่สอง ระบบทุนนิยมโลกในปัจจุบันไม่ได้มีสภาพของการค้าเสรี แต่มีการกีดกันทางการค้าในรูปแบบใหม่ (New Protectionism)

ปัญหาที่สาม ตลาดการเงินระหว่างประเทศไม่ได้มีเสถียรภาพเหมือนอย่างที่เคยมีเมื่อ 20 ปีที่แล้ว อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลสำคัญมีความผันผวนอย่างมาก อัตราดอกเบี้ยก็มีความผันผวนมากเช่นเดียวกัน การแสวงหาเงินลงทุนภายนอกประเทศของประเทศด้อยพัฒนา (ปี 2532) ยากกว่าเมื่อก่อนมาก เพราะสถาบันการเงินเอกชนเข้มงวดในการให้สินเชื่อ เนื่องจากประเทศด้อยพัฒนาหลายประเทศมีปัญหาหนี้ต่างประเทศ

ปัญหาที่สี่ พัฒนาการของเทคโนโลยีซึ่งมีพื้นฐานอยู่ที่ Micro Electronics-Based Technology เป็นพัฒนาการที่จะทำให้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ด้านแรงงานของประเทศที่เคยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในด้านนี้ ดังเช่นไทย ค่อยๆสูญเสียความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบดังกล่าวนี้ ถ้าหากในอนาคต หุ่นยนต์สามารถทำงานได้เหมือนกับแรงงานมนุษย์ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่เราเคยมีใน Labour-Intensive Industry จะค่อยๆหมดไป แต่ครั้งเราจะไปใช้ Hi Technology ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของเรา เราก็ไม่มีฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มั่นคง

ปัญหาที่ห้า ปัญหาทางตรรกวิทยาที่เรียกว่า Fallacy of Composition สิ่งที่เป็นจริงสำหรับส่วนย่อยอาจไม่เป็นจริงสำหรับส่วนรวมทั้งหมด การที่ประเทศหนึ่งเลือกเส้นทางการพัฒนาอุตสาหกรรมจนกลายเป็น NIC ได้ มิได้หมายความว่า ถ้าทุกๆประเทศเลือกเส้นทางการพัฒนาเดียวกันแล้ว ทุกๆประเทศจะเป็น NIC ได้หมด ในขณะนี้ประเทศด้อยพัฒนาจำนวนมากเลือกใช้ Export-Oriented Industrialization ธนาคารโลกได้มีบทบาทอย่างมากในการผลักดันให้ประเทศด้อยพัฒนาใช้ Asian NICs Model ในการพัฒนา ทั้งนี้โดยอิทธิพลของ Bela Balassa และสหาย ธนาคารโลกต้องการปรับโครงสร้างระบบทุนนิยมโลก การปรับโครงสร้างดังกล่าวนี้กระทำโดยการกำหนดเงื่อนไขที่ผูกติดกับเงินกู้ที่เรียกว่า SALs (Structural Adjustment Loans) นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา มีประเทศด้อยพัฒนาไม่ต่ำกว่า 30 ประเทศที่ได้รับ Structural Adjustment Loan จากธนาคารโลก ประเทศเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ต้องการจะเป็น NIC เพราะฉะนั้นจึงเกิด Fallacy of Composition ถ้าหากทุกประเทศมุ่งผลิตสินค้าเพื่อส่งออก คำถามมีอยู่ว่า ใครจะเป็นคนซื้อ ประเด็นนี้ก่อให้เกิดวิวาทครั้งสำคัญระหว่าง Pual Streetten กับ Bela Balassa ในช่วงปี 2525 - 2526

Cline (1982) ตั้งคำถามว่า แบบจำลองการพัฒนาเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออก (East Asian Model) สามารถใช้เป็นแบบจำลองทั่วไปได้หรือไม่ และตอบคำถามโดยสร้าง Simulation Model โดยมีข้อสมมติว่า ประเทศในโลกที่สามทุกประเทศเดินตามเส้นทางการพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออก โดยที่ทุกประเทศมีความเข้มข้นของสินค้าออก (Export Intensity) เท่ากับกลุ่มประเทศแก๊งสี่สี่ เพียงแต่แตกต่างกันไปตามขนาดของประเทศและระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่า สินค้าहतอุตสาหกรรมส่งออกของโลกที่สามจะเพิ่มขึ้นถึง 700% ในขณะเดียวกัน โครงสร้างการนำเข้าของประเทศที่พัฒนาแล้วเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่เดิมประเทศที่พัฒนาแล้วนำเข้าสินค้าहतอุตสาหกรรมจากโลกที่สามเพียง 16.7% ของสินค้าहतอุตสาหกรรมนำเข้าทั้งหมด สัดส่วนนี้จะเพิ่มขึ้นเป็น 60.4% การทะลุทะลวงของสินค้าहतอุตสาหกรรมเข้าสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วย่อมก่อให้เกิดปฏิกิริยาในการกีดกันการค้า (Protectionist Response)

ภาณุพงศ์ นิธิประภาและดำเกิง สวามิภักดิ์ (2532) ได้รับอิทธิพลจาก Balassa อย่างมาก ดังที่กล่าวไว้ว่า

"__บางครั้งมีความเข้าใจผิดกันว่า เมื่อหลายประเทศกลายเป็น NIC หมดแล้ว ตลาดจะแคบลง และประเทศที่มาทีหลังจะไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้นโยบาย Outward Orientation ความจริงแล้วความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะการพัฒนาการสะสมทุน เมื่อเกาหลีใต้และไต้หวันสามารถส่งสินค้าออกไปแทนที่ตลาดส่งออกของประเทศญี่ปุ่น ขณะที่ญี่ปุ่นเลื่อนไปแทนที่ตลาดส่งออกของสหรัฐฯ ส่วนไทยจะเข้ามาแทนที่ตลาดส่งออกของเกาหลีใต้และไต้หวัน ซึ่งเป็นสินค้าประเภท Labour Intensive ประเทศด้อยพัฒนาที่อยู่ต่ำกว่าไทยก็จะเข้ามาแทนที่ประเทศไทย ดังนั้น ความเกรงกลัวดังกล่าวจึงไม่สมเหตุสมผล__"

ลำดับแห่งเหตุผลของข้อความข้างต้นนี้เป็นไปตามบทวิเคราะห์ของ Bela Balassa ที่บอกกับเราว่า พัฒนาการของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมีลำดับขั้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะทำให้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเปลี่ยนแปลงไป ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะหันไปพัฒนา High Technology ประเทศที่ด้อยพัฒนามากกว่านี้จะเลื่อนขึ้นไปแทนที่ แต่ประเด็นที่พึงพิจารณามีอยู่อย่างน้อย 2 ประการ *ประการแรก* กระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตในระบบทุนนิยมโลกมิได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและรวดเร็ว แต่เป็นกระบวนการที่กินเวลา การละทิ้งการผลิตสินค้าซึ่งเคยมี Comparative Advantage เดิม และหันมาผลิตสินค้าที่มี Comparative Advantage ใหม่เป็นกระบวนการที่กินเวลา ดูตัวอย่างสหรัฐอเมริกา อุตสาหกรรมรถยนต์ก็ดี อุตสาหกรรมสิ่งทอก็ดี ไม่น่าเสนาหน้าอยู่ในโลกนี้ได้ (ปี 2532) ถ้าเราเชื่อทฤษฎี Comparative Advantage แม้ว่าเกาหลีใต้และไต้หวันจะหันไปพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก แต่สินค้าออกส่วนใหญ่ของเกาหลีใต้และไต้หวันยังคงมาจาก Labour - Intensive Industry เมื่อ

ประเทศแก๊งทั้งสี่เข้าไปแทนที่ประเทศอุตสาหกรรมในการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer Goods) เมื่อปลายทศวรรษ 2500 และต้นทศวรรษ 2510 การแข่งขันกันยังมีน้อย แต่ในปัจจุบัน โดยการสนับสนุนของธนาคารโลก มีประเทศอย่างน้อย 30 ประเทศกำลังแย่งกันขึ้นบันไดดารา เพราะฉะนั้นจะต้องมีบางประเทศที่จะต้องตกบันไดตาย

5. ไทยควรเป็น NIC หรือไม่

ผมอยากจะข้ามไปประเด็นใหญ่ที่ห้า ประเด็นที่ว่า ไทยควรจะเป็น NIC หรือไม่ ปัญหาที่เราจะต้องถามก็คือว่า ใครควรจะเป็นคนตอบปัญหานี้ ถ้าเรามีจิตวิญญาณแห่งประชาธิปไตย เราจะต้องยอมให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้ปัญหาและให้ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ เราได้ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ไม่สมดุลมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ได้สร้างทุกข์เข็ญให้แก่ประชาชนจำนวนมาก โดยที่คนเหล่านั้นไม่ได้เป็นผู้เลือกยุทธศาสตร์ดังกล่าว รัฐบุรุษอย่างพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศนโยบายทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบทในปี 2524 โดยการผลักดันของศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก และศาสตราจารย์ประเวศ วะสี แต่เป็นเรื่องน่าเศร้าว่า เมื่อพลเอกเปรมออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จำนวนครอบครัวที่ยากจนในเมืองไทยมีมากกว่าตอนที่ท่านเข้ามารับตำแหน่ง ความผิดไม่ได้อยู่ที่พลเอกเปรม แต่ความผิดอยู่ที่กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วม (People Participation)

6. ไทยจะเป็น NIC ได้อย่างไร

นอกเหนือจากประเด็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีต่างๆที่ได้กล่าวถึงกันไปแล้ว ผู้นำเสนอบทความหลายต่อหลายท่านได้แสดงความกังวลต่ออนาคตของเศรษฐกิจการเกษตร หลายต่อหลายท่านได้แสดงความกังวลต่อปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ มีมาตรการที่หลายต่อหลายท่านได้พูดถึง เช่น เรื่องการปฏิรูประบบราชการ เรื่องการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเรื่องของการพัฒนาวัฒนธรรมในการทำงาน

7. ผลกระทบของการเป็น NIC

การไต่บันไดดาราเพื่อเป็น NIC จะก่อให้เกิดผลกระทบอะไรบ้างย่อมขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่เลือก ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีต่างประเภทย่อมก่อให้เกิดผลกระทบแตกต่างกัน

ผลกระทบโดยทั่วไปที่พอจะกล่าวสรุปได้มีอย่างน้อย 6 ประการ

ประการแรก ถ้าหากเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อไต่บันไดดาราขึ้นไปเป็น NIC ขนาดของภาคเกษตรกรรมจะต้องเล็กลง ขนาดของภาคอุตสาหกรรมจะต้องใหญ่ขึ้น

ประการที่สอง การโยกย้ายแรงงานออกจากภาคเกษตรกรรมจะมีมากขึ้น แต่จะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่เลือกใช้ ในขณะนี้มีนักเศรษฐศาสตร์อย่างน้อย 2 ท่าน ซึ่งเชื่อว่า การโยกย้ายแรงงานออกจากภาคเกษตรกรรมเป็นเรื่องยากยิ่ง ฉัตรทิพย์ นาถสุภา อาจารย์ Asiatic Mode of Production นำเสนอให้เราเห็นว่า หมู่บ้านในชนบทไทยมีการเกาะตัวและมีความเหนียว ยากต่อการโยกย้ายแรงงานออกจากหมู่บ้าน ด้วยเหตุดังนั้น การพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทยจึงเป็นไปได้ยากยิ่งซ้ำ ในอีกด้านหนึ่ง Harry Oshima (1987) นำเสนอแบบจำลองเศรษฐกิจแบบมรสุม (Monsoon Economy) และชี้ให้เห็นว่า สภาพดินฟ้าอากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบแผนของฝนที่ตกในอาณาบริเวณที่เราเรียกว่าเขตมรสุมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของประชาชน และเพราะเหตุที่ปัจจัยทางด้านภูมิอากาศมีความสำคัญเช่นนี้ การโยกย้ายแรงงานออกจากภาคเกษตรกรรมเป็นเรื่องที่ยากลำบากมาก เนื่องจากมีความต้องการแรงงานสูงในฤดูฝน อันเป็นฤดูการเพาะปลูกการเกษตร

ประการที่สาม ขนาดของการเปิดประเทศจะต้องใหญ่มากขึ้นถ้าหากว่าเราเป็น NIC

ประการที่สี่ ประชาชนในชนบทจะต้องพึ่งตนเองมากขึ้น คนอย่างผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม จะผุดขึ้นมาอีกนับร้อยนับพัน ขบวนการพึ่งตนเองจะเติบโตในชนบท

ประการที่ห้า ดังที่พลตรีหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวในปาฐกถาพิเศษเปิดการสัมมนาในวันแรก (13 กุมภาพันธ์ 2532) ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการมีเวลาว่างมากจะต้องปรับเปลี่ยน ลีลาชีวิตจะมีแต่การเร่งรีบ พุทธศาสนาจะแปรสภาพเป็นพุทธพาณิชย์

ประการที่หก ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลภาวะจะมีมากขึ้น ถ้าหากรัฐบาลยังไม่ใส่ใจต่อปัญหา (สมลักษณ์รัตน์ แกรนด์สแตฟฟ์ 2532)

บรรณานุกรม

ก. ภาษาไทย

ภาณุพงศ์ นิธิประภา และดำเกิง สวามิภักดิ์

"ไทยเป็น NIC หรือยัง และผลกระทบของการเป็น NIC ต่อภาพรวมเศรษฐกิจไทย"

ใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์

หากไทยเป็น NIC คนไทยได้อะไร

การสัมมนาประจำปีครั้งที่ 12 พ.ศ. 2532 จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ หอศิลป์วัฒนธรรม (หอประชุมเล็ก)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 13 - 14 กุมภาพันธ์ 2532

ยงยุทธ ยุทธวงศ์

"สมรรถภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยกับการเป็น NIC"

ใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532)

ราเชนทร์ ชินทยาจักรวรรค์

"ประสบการณ์ของกลุ่มประเทศ NICs และบทเรียนต่อประเทศไทย"

ใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532)

สมลักษณ์รัตน์ แกรนด์สแตมป์

"การพัฒนาอุตสาหกรรมกับสิ่งแวดล้อม"

ใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532)

สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย

"ไทยจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ด้วยการลงทุนจากต่างประเทศได้หรือไม่"

ใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532)

อัจนา วัฒนานุกิจ

"พัฒนาอุตสาหกรรมไทย : ความสามารถของใคร? "

ใน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2532)

ข. ภาษาอังกฤษ

Balassa, Bela.

The Newly Industrializing Countries in the World Economy.

Oxford : Pergamon Press, 1981.

Balassa, Bela.

"The Newly Industrializing Developing Countries After the Oil Crisis,"

Weltwirtschaftliches Archiv (1981).

Balassa, Bela.

"Outward Versus Inward Orientation Once Again,"

The World Economy (June 1983), pp. 215 - 218.

Balassa, Bela.

"Exports, Policy Choices, and Economic Growth in Developing Countries
After the 1973 Oil Shock,"

Journal of Development Economics (1985), pp. 22 - 35.

Cline, William R.

"Can the East Asian Model of Development Be Generalized?"

World Development, Vol. 10, No. 2 (February 1982), pp. 81 - 90.

Kravis, Irving.

"Trade as Handmaiden of Growth : Similarities between the Nineteenth
and Twentieth Century,"

Economic Journal (1970).

Menzel, Ulrich, and Dieter Senghaas,

"Newly Industrializing Countries Defined : A Proposal for Indicators
Evaluating Threshold Countries,"

*Economics : A Biannual Collection of Recent German Contributions to
the Field of Economic Science*, Vol. 30 (1984), pp. 103 - 128.

Morton, K. and P. Tulloch,

Trade and Developing Countries.

London : Croom Helm, 1978.

OECD,

The Impact of the Newly Industrializing Countries on Production and Trade in Manufacture.

Paris : OECD, 1979.

Oshima, Harry.

Economic Growth in Monsoon Asia : A Comparative Survey.

Tokyo : University of Tokyo Press, 1987.

Pelkmans, J.

"The European Community and the Newly Industrializing Countries,"

Journal of European Integration, Vol. 4, No. 2 (1981), pp. 135 - 166.

Sutcliffe, Bob.

Industry and Underdevelopment.

London : Addison - Wesley Publishing Co., 1971.

Szentes, Tamas.

The Political Economy of Underdevelopment.

Budapest :

Taylor, Lance.

"Economic Openness : Problems to the Century's End,"

World Institute for Development Economics Research, Helsinki, Finland

(April 1988).

Turner, Louis, and Neil McMullen (eds.).

The Newly Industrializing Countries : Trade and Adjustment.

London : George Allen and Unwin, 1982.

United Kingdom, Government Economic Service,

The Newly Industrializing Countries and the Adjustment Problem.

London : Foreign and Commonwealth Office, 1979.